

УДК 377.36 + 371.217 (430)

Соціальна підтримка учнів у процесі професійної освіти у Німеччині

Докорінні зміни, що відбуваються у суспільстві на сучасному етапі у всіх сферах життя (науково-технічний прогрес, швидкоплинні зміни на ринку праці, демографічні зрушення та ін.), пред'являють нові вимоги до професіоналізму спеціалістів. На ринку праці сьогодні є потреба у спеціалістах нової якості: професійно компетентних, мобільних та конкурентноспроможних, готових до активних дій щодо здобуття, засвоєння, аналізу та передачі професійно важливої інформації. Власне тому, як Україна, так і інші європейські держави прагнуть підвищити життєздатність системи професійної підготовки, адаптувати її до цих змін, ініціюють створення партнерських відносин між підприємствами, навчальними закладами, центральними та регіональними органами управління, забезпечують співвідношення пріоритетів державної політики у сфері професійної освіти з інтересами і потребами роботодавців, особливо наголошуючи на конкретній соціальній та матеріальній допомозі учнівській молоді. Молоде покоління повинно увійти на ринок праці соціально та фінансово захищеними та незалежними.

Великого значення соціальній підтримці надається у країнах Європейського простору, зокрема Німеччини.

Проблеми професійної освіти та соціальної підтримки молоді у Німеччині є предметом дослідження багатьох вітчизняних та зарубіжних дослідників: Н.Абашкіної, І.Акімовой, Г.Андрощука, Л.Бикасовой, Х.Бланкерца, В.Кларіна, Р.Арнольда, У.Бека, Х.Беннера, В.Грайнерта, Г.Грунера, А.Келя, Г.Кершенштайнера, Г.Кутча, В.Лемперта, Є.Мунха, Г.Патцольда, Х.Фюра, П. Хільда, Р.Цедлера, А.Шельтона, В.Штратенверта та ін.

Метою нашого дослідження є аналіз соціальної допомоги з боку держави, що надається учням у системі професійної освіти або у період початку їх трудової діяльності у Німеччині.

На думку німецького педагога П. Хільда питання соціальної підтримки молоді у Німеччині необхідно розглядати у двох аспектах [2, с.157-181]:

1. становище молоді у конкретній соціальній ситуації;
2. державна політика та міри захисту, що передбачені законодавством.

У своїй політиці уряд Німеччини визначає статус молоді у наступних положеннях [1, с.22]:

- наявність гарантій з боку держави щодо одержання професійної освіти і професійної підготовки;
- наявність економічних гарантій на здобуття професійної освіти у формі прямої (фінансова допомога безпосередньо учням) та опосередкованої допомоги (фінансова допомога сім'ям або податкові пільги батькам учнів);
- захист молодих людей від небезпечних ситуацій на роботі (державні постанови, що передбачають загальні та конкретні заходи щодо заборони працювати неповнолітнім на шкідливих підприємствах; регулювання робочого часу та ін.);
- захист молоді від безробіття;
- заходи, що зорієнтовані на допомогу молоді щодо початку трудової діяльності;
- обмеження відповідальності учнівської молоді у випадках порушення ними закону та недотримання законодавчих постанов у період їх участі у промисловому виробництві.

Згідно з матеріалами дослідження, держава виступає гарантом одержання професійної освіти молоддю. Здобуття освіти є обов'язковим до досягнення молоддю 18 років. Як відомо, у Німеччині надається велике значення фінансовій допомозі учням, що навчаються у професійних закладах освіти та їх сім'ям. Ця допомога може бути у вигляді стипендій або грантів,

позик на навчання під низькі відсотки, субсидій, дотацій та податкових знижок батькам учнів. Основна увага надається прямим способам підтримки учнівської молоді.

Аналіз політичних заходів, що приймаються урядом Німеччини щодо учнівської молоді, дозволяє виділити три основні мети, що переслідуються державою:

- дати можливість здібним учням продовжувати освіту через систему дотацій та стипендій (в залежності від успішності учнів).;
- забезпечити рівність освітніх можливостей;
- усіляко сприяти вибору учнями конкретних предметів і областей підготовки для оволодіння ними професій, що користуються попитом на ринку праці.

У контексті нашого дослідження важливо зауважити, що державна політика поряд із фінансовою допомогою молоді, сприяє створенню гарантій щодо нормальних умов праці. У Німеччині вони у більшій мірі регулюються державою, а не колективною угодою та рішенням підприємств. Проте, спектр державного регулювання у Німеччині є достатньо вузьким [6, с.25-45].

Згідно німецького законодавства, у компетенцію держави входить прийняття рішень щодо віку працюючих, тривалості робочого дня та ін. Як вже зазначалось вище, молоді люди, що не досягли 18 років, зобов'язані відвідувати школу та не мають права працювати. Проте, в окремих випадках роблять виключення: на останньому році навчання їм дозволяється працювати на частину ставки та виконувати легку роботу (розносити газети, працювати у батьків на фермі та ін.). Однак, якщо робота носить моральний або фізичний ризик для учня це категорично заборонено [7, с.136].

Як показує дослідження, поряд із усіма заходами, що здійснює держава для захисту та підтримки випускників професійних закладів, їй все ж таки доводиться зустрічатися з певними труднощами: відсутність трудового стажу

ускладнює працевлаштування, а брак досвіду сприяє звільненню та скороченню. [3, с.53-73].

Традиційно, стратегія захисту державою найбільш уразливих груп населення на ринку праці заключалась у вилученні цих людей з ринку та надання їм соціальної допомоги. Щодо школярів, що закінчують навчання та планують розпочати свою трудову діяльність, то найбільш поширеним вирішенням даної проблеми було розширення обов'язкової шкільної освіти. Однак, вже на сьогоднішній день є очевидним, що вилучення молоді з ринку праці шляхом їх утримування у школі не відповідає їх життєвим планам, а особливо тих, хто не бажає більше навчатися або чия сім'я не має фінансових можливостей оплатити навчання. Отже, вилучення учнівської молоді з ринку праці не вирішує проблеми.

Аналіз праць [4; 5; 6] дає нам підстави стверджувати, що визнання цього факту призвело до вироблення державної стратегії, що заключається у прискоренні “інтеграції” молоді у робочий світ. Ця стратегія заключається у наданні допомоги учням при вдосконаленні їх професійної кваліфікації, з метою попередження на початковому етапі трудової діяльності скорочень або звільнень. Ці міри можуть включати: покращення професійної підготовки, грошову допомогу на навчання, залучення роботодавців до створення на підприємствах місць навчання. Однак, як показує дослідження, реалізація цих заходів викликає низку проблем. Це пов'язано перш за все із грошовою допомогою — не завжди чітко функціонує механізм контролю за грошовою допомогою, яку повинні одержати випускники професійних закладів, що мають труднощі при влаштуванні на роботу через відсутність вакансій, що пов'язано з непопулярністю здобутої ними професій на ринку праці або у регіоні, де проживає випускник. Недосконалість механізмів контролю за грошовими допомогам дозволяє досить часто одержати грошові дотації тим випускникам, що їх не потребують [6].

Якщо все ж таки молоді вдається влаштуватись на роботу, то їх матеріальне становище, теж є не достатньо задовільним, оскільки вони або знаходяться у процесі навчання, або тільки що закінчили професійний навчальний заклад та одержали професійну підготовку. У цих молодих людей брак досвіду, не достатня якість праці, відсутність трудового стажу, все це впливає на заробітну плату учнівської молоді. Варто зауважити, що у Німеччині діє тарифна сітка, де оплата праці залежить від кваліфікації, а не від віку працівника. Що стосується права голосу на зборах трудового колективу, то ним володіють виключно працівники старше 18 років та ті, які пропрацювали на підприємстві певний визначений період часу. Молоді працівники які досягли повноліття та, як правило, часто змінюють місце роботи, теж практично позбавлені можливості приймати участь у прийнятті рішень.

Доцільно зауважити, що у Німеччині функціонують спеціальні молодіжні представництва (Jugendvertretung). Згідно чинного німецького законодавства, вони повинні створюватися на підприємствах, де з 25 робітників, п'ять або більше не досягли 18 років. Їх задача заключається у представленні інтересів молодих робітників у робочих радах. Задача цих представників заключається у вирішенні усіх питань, що мають відношення до молодих працівників, з керівництвом підприємства та робочими радами (наприклад, щодо заробітної плати).

Аналізуючи німецький досвід соціальної та матеріальної підтримки учнівської молоді у системі професійної освіти ми дійшли висновку, що соціальна підтримка на початковому етапі здобуття професійної освіти обумовлюється загальними тенденціями і закономірностями розвитку науки, техніки та ринкової економіки. Їй притаманні двоякість та протиріччя різних інтересів. Відтак, наявні успіхи ділового соціального партнерства при підготовці кваліфікаційного робочого персоналу, забезпечення підлітків соціальними нормами захисту, які є закріплені у різних законодавчих

документах не гарантують відсутності безробіття, яке обумовлюється глибинними процесами ринкових відносин.

Література

1. Empirischen Vergleich. In: Zeitschrift für Berufs- und Wirtschaftspädagogik 85, 1989.- № 1.- S. 20-34.
2. Hild Paul, Jurgen Stauss Entwicklungen auf dem Ausbildungsmarkt. - Jahrbuch Arbeit und Technik in Nordrhein-Westfalen.- Bonn: Werner Fricke, 1985.- S. 157-181.
3. Kaiser Manfred Schlussqualifikationen — Bausteine für die Berufsausbildung. In: Verband der Lehrer an beruflichen Schulen in NW (Hg.), Berufsbildung morgen — Leitlinien für ein zeitgemäßes Bildungskonzept. Konsequenzen aus technologisch-ökonomischen Wandel und Leistungsfähigkeit beruflicher Schulen.- Frankfurt, 1988.- S. 53-73.
4. Spelberg Karl Metallberufe des Handwerks — Neuordnung. In: Handwerk — Magazin “Beruf und Bildung” 31, 1983.- № 9.- S. 1.
5. Stratmann Karlwilhelm Stufen der Berufsbildung. In: Mullges Ugo (Hg.), Jahrbuch der Berufs- und Wirtschaftspädagogik.- Düsseldorf, 1979.- S. 279-347.
6. Stern Klaus Vortrag auf dem Festakt zum fünfunddreissigjährigen Jubiläum der Handwerksordnung. In: Ansprachen anlässlich der Festakademie “35 Jahre Handwerksordnung”.- Sonderdruck-Reihe des Zentralverbandes des Deutschen Handwerks Heft 20.- Bonn, 1988.- S. 25-45.
7. Tessaring M. Das duale System der Berufsausbildung in Deutschland: Attraktivität und Beschäftigungsperspektiven. In: Mitteilungen aus der Arbeitsmarkt- und Berufsforschung, 1993. - № 26.- S. 131-161.

У статті висвітлено соціальну підтримку молоді у Німеччині, розглянуто основні положення, що визначають статус учнівської молоді, охарактеризовано діяльність молодіжних представництв на підприємствах, проаналізовано основні проблеми з якими зустрічається молодь у період початку трудової діяльності.

Kozak Tetyana

Social Support of Pupils in the Process of Professional Education in Germany

Social support of youth in Germany is analyzed in the article. Here are also determined the main items, which define the status of pupils' youth. Activity of youth representatives at the enterprises is characterized and the main problems, which meet the youth at the beginning of their labour activity, are analyzed in the given article.